

במדבר פרשת בלק כד פסוק יז – כה

(יד) וְעֵתָהּ הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכַהֵן אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמּוֹד בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: (טו) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בְּלָעַם בְּנֹו בְעֹר וַיִּנָּאֵם הַגָּבֵר שְׂתֵם הָעֵינַי: (טז) נָאִם שִׁמְעֵ אֲמַר־יָאֵל וַיִּדַע דָּעַת עֲלִיּוֹן מִחֲזָה שְׂדֵי יַחֲזָה נָפֵל וּגְלוּי עֵינַיִם: (יז) אֶרְאֲנוּ וְלֹא עֵתָהּ אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרֶךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל וּמַחֲץ פְּאֲתָי מוֹאָב וְקָרָקֵר כָּל־בְּנֵי־שֵׁת: (יח) וְהָיָה אֲדָוִם יִרְשָׁה וְהָיָה יִרְשָׁה שְׁעִיר אִיִּבּוֹ וַיִּשְׂרָאֵל עֲשֶׂה חֵיל: (יט) וַיִּרְדֵּךְ מִיַּעֲקֹב וְהָאֲבִיד שְׂרִיד מַעִיר: (כ) וַיִּרְא אֶת־עַמְלֵק וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית גּוֹיִם עַמְלֵק וְאַחֲרֵיתוֹ עַד־י אֲבָד: (כא) וַיִּרְא אֶת־הַקְּיִיזִי וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךְ וְשִׁים בְּסַלַע קִנְדֶּךְ: (כב) כִּי אִם־יִהְיֶה לְבַעַר קָיו עַד־מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךְ: (כג) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֹי מִי יַחֲיָה מִשְׁמוֹ אֵל: (כד) וְצִים מִיַּד כְּתִים וְעֵנוּ אֲשׁוּר וְעֵנוּ־עֶבֶר וְגַם־הוּא עַד־י אֲבָד:

(כה) וַיִּקָּם בְּלָעַם וַיִּלְךְ וַיִּשָּׁב לְמִקְוֹמוֹ וְגַם־בָּלַק הִלְךְ לְדָרְכוֹ:

ספר נצח ישראל פרק ס

אחר שבירך את ישראל בשלש ברכות אשר הם שייכים לישראל בעולם הזה, התחיל בלעם במעלה שאינה בעולם הזה כלל. כי "מן אראנו ולא עתה" (במדבר כד, יז) הכל נאמר לימות המשיח, שאז יהיה לישראל מעלה מיוחדת, מה שלא היה להם קודם זה. ולכך לא כלל ברכה זאת עם שלש ברכות ראשונות. וכן פירוש זה "אראנו ולא עתה", שאין הנבואה הזאת בעולם שהוא עתה. "אשורנו ולא קרוב" (שם), שאין הנבואה הזאת קרובה לעולם הזה.

ובמדרש, "אראנו ולא עתה", אמר רבי יצחק, משה אמר (דברים לב, לה) "כי קרוב יום אידם", "כי קרוב אליך הדבר" (דברים ל, יד), ובלעם אמר "אראנו ולא עתה". משל למלך שנתן מדינה לבנו במקום רחוק, והיה אוהבו ואויבו הלכו עמו. כשהיו מהלכין בדרך, אמר אויבו, לפי ששונא אותך אביך, נתן לך מדינה במקום רחוק. קצרה דעתו של בן המלך. אוהבו אמר לו, עכשיו אנו מגיעין אצל מדינה, ומתקנין לנו כל מעדנים. מיד נתקררה דעתו של בן המלך. וכן ישעיה אמר (ר' ישעיה יג, ו) "כי קרוב יום ה' ונורא הוא", עד כאן.

ויש לך להבין מדברי חכמים, כי לפי האמת המדינה שנתן מלך מלכי מלכים לישראל - הוא עולם המשיח - הוא מדינה רחוקה. אבל אוהבו אמר כי קרוב הוא, וכמו שאמר ישעיה "כי קרוב יום ה' כי גדול ונורא הוא". אף כי רחוק הוא, הרי הוא קרוב מצד התשובה, כמו שהתבאר למעלה (פכ"ח) שאמר משיח היום אתינא (סנהדרין צח א), עיין שם. ולפיכך הנביאים, שהם אוהבי ישראל, היו אומרים "כי קרוב יום ה'". כלומר, אל תאמרו כי השם יתברך אשר נתן חלקכם לימות המשיח, הוא דבר מופלג מן עולם הזה. אבל אין הדבר כך, רק כי קרוב הוא מאוד אל עולם הזה אשר אתם רוצים, והוא יותר קרוב מאשר הוא ענין אחר. שהרי דבר זה, שהוא ביאת המשיח, זמנו הוא כל יום ויום, כמו שאמרנו, כי

זמן ביאת הגואל זמנו כל יום ויום. ולכך קראו ימות המשיח 'קרוב', כי מסוגל הגאולה לזה, שאין לה זמן מיוחד, כמו שהתבאר. אבל בלעם אמר על הזמן שהוא רחוק, כאשר אין כאן תשובה. ודברים אלו גדולים מאוד מאוד.

ואמר "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל" (במדבר כד, יז). קרא מלך המשיח "כוכב", מן הטעם אשר אמרנו למעלה, כי כמו שהכוכב נבדל מן האדם, שהכוכב ברקיע והאדם על הארץ, וכך הזמן של משיח נבדל מן עולם הזה לגמרי. ועוד, כי מעלתו ומדריגתו של משיח למעלה, כמו שפרשנו למעלה, שעליו נאמר (ר' ישעיה נב, יג) "וירום וגבה ונשא", ולכך קראו אותו "כוכב", שהוא מתנשא על כל. ועוד יש לך לדעת, כי הכוכב הוא מושל בכל העולם כלו, כאשר הוא מסבב את כל העולם. ולכך מדמה מלכות המשיח שתשלוט בכל העולם, כמו שאמר אחריו (במדבר כד, יז) "ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת", לכך מדמה אותו לכוכב. ואמר לשון "דרך כוכב מיעקב", כי נראה כאילו היה דורך בשמים. והוא נקרא כוכב דשביט, שהוא דורך במרוצה. וזה שאמר אחריו "וקם שבט מישראל", שניהם ענין אחד, שהרי נקרא 'כוכבא דשביט' (ברכות נח ב), ושניהם באים בחוזק ובתוקף גדול מאוד. וכן יהיה מלכות המשיח, שיבוא בכח. ...

ואחר שהזכיר זה, מזכיר מה שיגיע לאומות בסוף הכל, והוא יהיה השלמה ותכלית. ולכך אמר (במדבר כד, כ) "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד". ובמדרש, כל זמן שזרע עמלק קיים, כביכול כנף מכסה הפנים. אבד זרעו של עמלק, נטלה הכנף, שנאמר (ישעיה ל, כ) "לא יכנף עוד מוריד". רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינא אמר, כל זמן שזרעו של עמלק קיים, לא השם שלם ולא הכסא שלם. בזה רמזו דברים נפלאים. כי עמלק הוא החוצץ בפני השכינה, שאין השכינה נגלית בעולם הזה. וזה ידוע כי אומה זאת אינה מתחברת עם ישראל כלל. ולכך נחשב אומה זאת תוספת בפני עצמה, וכל תוספת מכסה גוף הדבר, כמו הקליפה אשר הוא מכסה הפרי. ולכך כאשר עמלק בעולם, הרי בעולם הכנף המכסה. ודבר זה יסולק כאשר אין זרע עמלק.

וכן מה שאמר ש'אין השם שלם, ואין הכסא שלם'. דבר זה בארנו בכמה מקומות, כי דבר זה נאמר כי כל זמן שעמלק בעולם נמצא השניות בעולם, שהוא מתנגד לישראל, ולפיכך 'אין הכסא שלם ואין השם שלם'. כי השם הזה הוא השם המיוחד. והכסא כסא מלכותו, שבו הוא מלך מיוחד על הכל, כמו שנתבאר הכל במקומו.

וזה שאמר "ראשית גוים עמלק", כי עמלק ראשית והתחלת כל הגוים. ומפני זה עצמו עמלק מתנגד ואויב לישראל כאשר הוא "ראשית גוים". כי אין ספק, כי הגוים כולם מתנגדים לישראל, ועמלק הוא ראשית והתחלת גוים, לפיכך עמלק יותר מתנגד אל ישראל מכל האומות, מפני שהוא ראשית הגוים אשר יש להם התנגדות לישראל. לכך אין לו שום צירוף עם ישראל. ולפיכך אמר "ראשית גוים עמלק וגו'", ובשביל זה "עדי אובד". ואין להאריך במקום זה.

ובמכלתא, "ויבא עמלק" (שמות יז, ח), אמר הקדוש ברוך הוא, אני יצרתיו אחר שבעים לשון, ועכשיו תהא לי ראש לפורענות לכל יורדי גיהנם, שנאמר (במדבר כד, כ) "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד". גם כן רצו בזה, כי היצירה שנברא אחרון לכל האומות, מורה כי הוא ראשית. כי הדבר שהוא ראשית בעצמו, הוא יוצא לפעל בעולם הנגלה באחרונה. כמו ישראל, כי ישראל קדמו אל הכל, כדכתיב (בראשית א, א) "בראשית ברא", בשביל ישראל - שנקראו "ראשית תבואתו" (ירמיה ב, ג) - ברא שמים וארץ (ויק"ר לו, ד). ולענין יציאה אל הפעל הנגלה יצאו באחרונה, כי כל האומות יצאו אל הפעל קודם ישראל. כי ישראל יצאו אל הפעל כאשר יצאו ממצרים, וכל האומות היו לעם גדול קודם זה. וכן עמלק "ראשית גוים", ולענין יציאה אל הפעל עמלק הוא האחרון. ואמנם הראשית הזאת של עמלק הוא עצמו גורם לו ההעדר וההפסד, כי מה שהוא "ראשית גוים" והתחלתם, והגוים הם יורדי גיהנם, ולכך הוא "עדי אובד" בודאי, ואין להאריך יותר.

ואחר כך אמר (במדבר כד, כא) "וירא את הקיני". אחר שזכר את עמלק שהוא נבדל ונפרד מן ישראל, ובשביל כך "אחריתו עדי אובד", זכר את הקיני שהוא הפך זה, שהוא בא לחבר אל ישראל. ודברים אלו זה כנגד זה; שכשם שיש באומות - והוא עמלק - אשר הוא מתנגד לישראל לגמרי, והוא אויב לה'. כן יש באומות הפך זה גם כן, כי יש מי שבא להתחבר ולתקוע עצמו בישראל, ודבר זה ידוע. ולפיכך אמר "וירא את הקיני וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קינד". שיש לו מדריגה זאת, שנתיישב בחוזקן של ישראל. כי "עד מה אשור תשבך" (שם שם כב), כלומר כי אשור תשבך בלבד, ואין זה כלום. כי בלעם רצה להזכיר אחדות העולם שיהיה בזמן המשיח, ולכך אחר שזכר את עמלק שהוא נבדל מן ישראל, והוא יהיה "עדי אובד", והכל כדי שיהיה העולם אחד. זכר אחר כך כי הקיני אשר מתחבר אל ישראל לגמרי, עד שיהיה אחד עמהם, ואין כאן דבר יוצא מן האחדות.

ואמר "או מי יחיה משמו אל" (במדבר כד, כג). ובפרק חלק (סנהדרין קו א), אוי לו מי שמחיה עצמו בשם אל. רבי יוחנן אמר, אוי לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיון לבניו. מי מטיל כסותו בין לביא ולביאה בשעה שנזקקין זה לזה, עד כאן. פירוש, אוי לאותה אומה שמחיה עצמה בשם "אל". היא האומה שממעט אלקותו יתברך, ומחיה עצמו בשם "אל", כאילו הוא אל. וזהו "משמו אל", כי מי שממעט אלקותו ומגדיל עצמו, זה עושה עצמו "אל". ודבר זה נאמר על מלכות רביעית, האומרת (תהלים עג, כה) "מי לי בשמים", וכמו שהתבאר למעלה שעושה עצמו כזה. ולרבי יוחנן אוי לאומה שתמצא בשעה שהשם יתברך עושה פדיון לבניו. גם זה על מלכות רביעית נאמר, שהיא החוצצת ומפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. שכל זמן שהמלכות הזאת נמצאת, ישראל מרוחקים ונבדלים מן השם יתברך, כמו שהתבאר פעמים הרבה בחבור הזה. וכאשר השם יתברך יתחבר ישראל אליו, אז אוי לאומה שתהיה מבדלת בין השם יתברך ובין

ישראל, וכמו שאמר מי מטיל כסותו בין לביא ולביאה בשעה שנזקקין זה לזה. כי לגודל רצון השם יתברך בחבור הזה אשר יהיה באותו זמן, אוי לאומה המפסקת. וזה שאמר "אוי מי יחיה משמו אל". שישוב השם יתברך לפדות את בניו, ומי שהוא מתנגד לזה, אוי לאומה המפסקת ומבטלת פדיון אומתו. הרי כל הדברים אשר נאמרו כאן, כלם נאמרו על אחדות העולם, שיהיה הכל אחד. ואמר אחר זה (במדבר כד, כד) "וצים מיד כתים וענו אשור וענו עבר וגם הוא עדי אובד". ותרגומו ידוע שהוא על מלכות רביעית.

ובפרק חלק (סנהדרין קו א), "וענו אשור וענו עבר" (במדבר כד, כד), עד כאן מקטל קטלי, מכאן ואילך שעבודי משעבדי, עד כאן. ורצה לומר, כי מפני שהאומה הזאת כל כחה להרוג ולשבר, וכמו שאמר דניאל על החיה הזאת, שאמר עליה (ר' דניאל ב, מ) "ומלכי רביעאה תהוי תקיפאה כפרזלא וכפרזל דתשל ומהדק כולה כן תדיק ותריע". מפני זה גם כן הוא "עדי אובד" כמו עמלק. כי כח המלכות הזאת אינו רק להשחית ולהפריד העולם, שיש לו כח ברזל המקצץ. ומפני זה גם כן הוא "עדי אובד", כי יהיה העולם בשלום ובאחדות.

והרי לך שלשה "וישא משלו" זה אחר זה; האחד (במדבר כד, כ) על עמלק, והשני (שם שם כא) על הקיני, והשלישי (שם שם כג) על הכתים. וכן הם נבואות בלעם תמיד, כמו שהתבאר, כי היה בוחן את ישראל בכל ג' חלקים. וכך היה בוחן האומות מכל שלשה חלקים, כמו שהתבאר למעלה, ואמר עליהם (ר' במדבר כד, יז - יח) "ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת והיה ירושה שעיר וגו'". וכן היה בוחן אותם אשר הם מיוחדים מן שאר אומות, והם עמלק, קיני, כתים. ונתן לכל אחד ואחד ענינו כמו שהוא. אמר על עמלק שהוא "עדי אובד" (במדבר כד, כ). ואמר על הקיני ששם בסלע קינו (במדבר כד, כא). ואמר על מלכות רביעית (במדבר כד, כה) "וצים מיד כתים" וגם הם "עדי אובד" (שם). ואין לפרש יותר, כי הם דברים עמוקים, רק יבין האדם מעצמו. ולכל אשר השם יתברך נתן בו חכמה ודעת, יראה כמו שמש בצהרים, איך נבואה זאת של בלעם מעידה על גאולת ישראל העתידה שתהיה במהרה בימינו, אמן:

תרגום אונקלוס במדבר פרשת בלק פרק כד פסוק כד - כה

(כד) וסיען יצטרחן מרומאי ויענון לאתור וישעבדון לעבר פרת ואף אנון לעלמא ייבדון: